

vahno delovale. Te zadruge naj imajo svojo osredno zadrugo, ki naj posreduje in tudi z denarjem razpolaga.

Izvrstna je misel, da bi se moralo okraju, ozir. v vsaki deželi in državi prav vestno konstatirati, določiti, koliko je tega ali onega pridelka se pridelalo, in kakšno ceno imajo pridelki. Cene se pa naj ne ozirajo na borze, ampak na druge kraje in druga mesta.

Posamezni posestnik naj dobi potrebni denar, katerega potrebuje za obdelovanje svoje kmetije, potem zadružniških podjetij (rajfajzenovke).

Do neke posebne meje naj bi bilo prepovedano, svoje posestvo z dolgovi obremeniti (hipotekarni dolgov).

Obdelovanje kmetije se naj olajšuje potom komasacije. Kaj je pa to? Razkosane dele enega posestva potom postavnemenjave spraviti, oziroma združiti v eno posestno celoto, se pravi posestvo komasirati ali zlagati in arondirati. Je pač veliki razloček, če imaš ti vse njive, travnike itd. v eni se skupaj držiš celoti, kakor pa če ti ena njiva tu, druga po 1/2 ure daleč leži.

Pomanjkanje delavskih moči znatno ovira kmetovanje in povzroči mnogokrat ubogemu kmetu velikansko škodo, ker ne more dela o pravem času opraviti, oziroma zelo drago plačati. Treba bi urediti posredovalnice za poljske delavce in jim sploh zboljšati njihov položaj z zavarovanjem (proti boleznim, nesrečam, starostni bedi itd.). Pomnoženje samostojnih kmetij namesto veleposestev dobro upliva na razpoložno delavsko moč.

Čitatelj tega kratkega posnetka iz poročila vrliga gospoda profesorja vidi, da je naš spodnještajski kmečki program začetan v pravilih naše Slovenske kmečke zveze popolnoma opravičen in smemo veselim srcem gledati v sicer temno bodočnost.

Politični ogled.

— **Štiridesetletnico** kronanja našega cesarja za ogrskega kralja so na slovesen način praznovali dne 8. t. m. v Budimpešti.

— **Državni zbor** je sklican za dne 17. junija. Ta dan bo predsedoval najstarejši poslanec dr. Funke. Dne 18. junija bo imel cesar prestolni govor, v katerem je povedano, kaj pričakuje od državnega zbora. Dne 19. junija pa si bo zbornica volila stalnega predsednika in podpredsednike. Kot kandidatje se imenujejo krščanski socialci dr. Weisskirchner, dr. Pattai, dr. Ebenhoch. Krščansko-socialna stranka se še za nobenega izmed teh ni končno odločila. Podpredsedniki pa se bodo vzeli iz strank, ki so za krščanskimi socialci najmočnejše. To so socialdemokrati, združeni Čehi, nemški nacionalci, Poljaki. Mnogo se govori, da so se pri Čehih združili katoliško-narodni poslanci in liberalci v en klub. To združenje ni stalno, ampak glavno samo zaradi tega, da pridejo Čehi pri zasedanju podpredsedniških mest sploh v poštev.

— **Jugoslovanski klub.** Kaka nestrpnost je v naših štajerskih liberalcih, se razvidi iz tega, da po vseh drugih slovenskih deželah silijo liberalci v skupen jugoslovanski klub, le štajerska liberalna stranka se je izrekla dovolj jasno proti skupnosti vseh jugoslovanskih poslancev. Roblek in Ježovnik hočeta sedeti skupaj z ljubljanskim Hribarjem, čeravno se je ta izrekel za razporoko in prosto šolo ter v občinskem svetu nastopi proti sedanjim ceni živine.

— **Kmečki zastopniki** v našem državnem zboru bodo šteli 319 glasov, iz mestnih okrajev pa je 197 poslancev. Seveda je med kmečkimi poslanci mnogo takih, ki jih vleče srce k meščanskim strujam, kakor

našega Robleka in Ježovnika k ljubljanskemu Hribarju. V državnem zboru je pričakovati ostrih spopadov med kmečkimi in meščanskimi poslanci.

— **Dvajset židov** bo v prihodnjem državnem zboru, od teh so 4 cionisti (židovska narodna stranka), 4 so v poljskem klubu, 7 jih je med socialnimi demokrati, 4 med nemškimi prostomislici in eden je divjak.

— **Na Ogrskem** se je že tudi začela borba za splošno in enako volilno pravico. Posebno socialdemokrati so zato potegujejo, ker so videli, kake uspehe je dosegla na Avstrijskem socialna demokracija po novi volilni postavi. Uprizorili so že v Budimpešti več shodov in obhodov. Tudi ljudstvo na deželi zahteva splošno in enako volilno pravico. Sedajna madžarska židovska vlada ne stori popolnoma nič za kmeta. Za to pa se ljudstvo v taki množini izseljuje zlasti iz Severne Ogrske, da so oblastnje radi tega v skrbeh. Iz same trenčinske županije izselilo se je minolega meseca 1780 prebivalcev. V južnih krajih dežele pošiljajo rumunski agenti delavce v Rumunsko. Doslej je odšlo v Rumunsko 40.000 poljskih delavcev, vsled česar bo Ogrska letos silno trpela. — Povsod kjer vladajo protikrščanski močje, se ne skrbi za nižje sloje ljudstva.

— **Na Srbskem** je odstopilo sedanje ministristvo, kateremu je načeloval Pasič. To pa zaradi tega, ker je v državnem zboru delala opozicija obstrukcija in tako zabranila vsako delo. Pasič ji ni bil kos. Opozicija je zahtevala odstranitev Pasiča, ki se je kot minister notranjih zadev zelo nepriljubljenega storil z različnimi policijskimi odredbami.

— **Prosta šola na Francoskem.** Na Francoskem že imajo prosto šolo, po kateri tako hrepene naši naprednjaki, tam ne sme več katehet prestopiti praga šole. Pa tudi že občutijo dovolj težko to prosto šolo. V Parizu so morali ustanoviti „društvo proti slabim učiteljem“ in sicer je govoril o tem društvu slavni francoski pisatelj in član akademije Maurice Barrés tako-le: „Plačujemo te ljudi z našim denarjem in zato nihče ne more od nas zahtevati, da bi trpeli učitelje, ki sistematično zastrupljajo našo mladino! Nočemo, da bi ti sodrugi oropali naše ljudstvo vsega njegovega npravnega bogastva in mu izrgali iz srea vero v Boga, posmrtnost in odgovornost človeškega življenja. Nočemo, da bi okužili zanikovalci vsega plemenitega in dobrega še tistih 60 odstotkov krepostnih in patriotskih učiteljev, kar jih še imamo. Očetje! Ubrani se jih s tem, da jih napadate!“ Naj si te besede posebno dobro premislijo oni slovenski kmetje, ki so pri zadnjih volitvah marširali ob strani liberalnih učiteljev za liberalne kandidate.

— **Francoska vlada in vinorejci.** Francoski finančni minister je predložil ministrskemu svetu načrti proti ponarejanju vina. Osnovne misli tega načrta so nastopne: Vsi vinorejci so dolžni prijaviti uspeh svoje trgovatve oblastim, ki bodo potem ta izkaz nadzorovali. Primesavanje sladkorja po drugem pretakanju je prepovedano. Ko se pri prvem pretakanju stavi v vino sladkor, se plača za sto kilogramov sladkorja 40 frankov davka, skupno davka 65 frankov. Počeniš od 25 kilogramov je prodaja sladkorja podvržena gotovim predpisom, da bo možno nadzorovati svrhu kupljenega sladkorja.

— **Na Portugalskem vre.** Kralj Karol je razpustil portugalski državni zbor in razveljavil ustavo. Vzrok temu je bil, ker se je zbornica uprla vladi, ki ni nič storila za ljudstvo. Zato vlada proti kralju veliko razburjenje in lahko se pripeti, da ga odstavijo.

— **Turčija.** V Skoplju je bil izbruhnil upor turških vojakov, ki so stradali. Ker menijo, da mora sultan radi kristjanov imeti večjo vojsko, ki je pa ne more vzdržavati, zato so zapretili, da morajo pomoriti vse kristjane. Cela vrsta upornikov in arnavtskih

zločincev je plenila in morila po skopeljski okolici. Sultan je zaukazal, da se vojakom plačajo preostala mezda in da se pošljejo domov; s tem je bil vojaški upor končan.

Razne novice.

* **Slovenska kmečka zveza** ima danes dne 13. t. m. v Mariboru odborovo sejo. Isti dan se snidejo tudi poslanci, izvoljeni na programu Slovenske kmečke zveze.

* **Novomašniki** lavantinske škofije postanejo letos sledeči gospodje: Iz IV. leta: Bratanič Rajmund iz Luč, Cepuder Vladimir iz Ljubljane, Grošelj Mih. iz Železnikov (Kranjsko), Kramberger Martin iz St. Lenarta v Slov. gor., Schiller Janko iz Skočidola (Koroško), Tomažič Martin iz Radgane, Vedečnik Ivan iz Konjice. Iz III. leta: Atelšek Ivan iz Ljubnega, Bogovič Ivan iz Artič, Pečnak Josip iz Žalca, Podpečan Jernej iz Galicije, Sketa Ivan iz Braslovč, Toplak Josip iz Sv. Lovrena v Slov. gor.

* **Šolske vesti.** Nastavljeni so: kot stalne učiteljice: v Koprivnici tamošnja začasna učiteljica Marija Kladnik, v Pišecah učiteljica Roza Preskar iz Buč, v Blanci tamošnja začasna učiteljica Marija Bostjančič. Za pomožnega učitelja v ptujskem okraju je imenovan učitelj Eduard Čeh iz St. Lenarta v Slov. gor. Prestavljen je učitelj Fr. Vabič iz Runeč v Ptuj okolica. V začasni pokoj je stopila učiteljica Marija Wrassnig v Muti.

* **Slovenski poslanci** bodo tudi v prihodnjem državnem zboru zahtevali ustanovitev slovenskega vseučilišča. „Narodni List“ ne ve nič povedati o tej nakani. Kako tudi, saj so njegovi pristaši celo agitirali za več nemškega pouka v ljudskih šolah. Pomenčevanje ljudskih šol in slovensko vseučilišče, to se seveda ne zлага!

* **Vpisavanje v gimnazijo v Mariboru** za prvi razred se vrši dne 7. in 8. julija t. l. od 8.—10. uri dopoldne. Sprejemne skušnje se začnejo dne 8. julija ob 10. uri dopoldne.

* **Tečaja za vinarstvo in sadjarstvo v Mariboru** so se udeležili sledeči gg. učitelji: Oskar Žolnir iz Olimja, Ivan Najzer iz Središča, Fr. Srebrnič iz Zabukovja, Ernest Kompost iz Marneberga, Simon Vodenik iz St. Jurija ob Pesnici, Peter Loparnik iz St. Janža na Drav. polju, Ivan Glinšek iz St. Jurija, Ivan Mohorko iz St. Janža pri Sp. Dravogradu.

* **Za pokončavanje strupenih kač** da deželni odbor štajerski nagrado in sicer za vsako 1 K. Kače ali vsaj njih glave se morajo poslati v Gradec na kustosa zoologičnega oddelka v deželnem muzeju „Joaneum“.

* **V Kozjem** so imeli zaupniki Kmečke zveze posvetovanje dne 2. t. m. Udeležba je bila mnogobrojna. Razmotrivala so se važna vprašanja, katera pridejo pred prehodno sejo Kmečke zveze. Po posvetovanju so se udeleženci veselili pri rujni kapičji zmage Kmečke zveze nad njenimi liberalnimi protivniki.

* **Robič in dr. Korošec.** Liberalni listi pišejo, da je med deželnim odbornikom Robičem in med dr. Korošcem nastalo nesoglasje in da zaradi tega hoče g. Robič odložiti deželno odborništvu. To je vse od prve do zadnje črke zlagano!

* **Veliko vprašanje** je, ali je pri „Narodnem Listu“ večja zlobnost ali neumnost. Zlobna in neumna je trditve tega lažnjivega glasila, da je dr. Korošec dobil tisočake podpore za agitacijo od vlade. Seveda, za to so tudi e. kr. orožniki na tolikih krajih delali tako strastno za liberalne kandidate, za to so Nemci in nemškutarji volili Robleka in Ježovnika, za to je toliko poštnih uradnikov bilo glavnih agita-

tega so vsekakor rano skrbeli za domači naraščaj slovenskega duhovništva.

Že l. 1794. se je ustanovilo na gimnaziji 20 stipendij le za dijake, ki so posebno marljivi v pouku slovensčine. Od tega leta do l. 1804. je Andrej Kavčič sam sprašal koncem leta dijake v slovenskem jeziku.

Po njegovem odhodu so se razmere zopet poslabšale. Slovenski pouk se je tudi tukaj zanemarjal, mogoče celo opustil. Kajti l. 1810. so povdarjali nekateri člani odseka, ki je razmotrival vprašanje zaradi slovenske stolice v Gradcu, da bi bilo boljše, da se uvede in uči slovensčina na mariborski in celjski gimnaziji.

Vsled teh razmer na tukajšnjem zavodu so zahajali Slovenci študirat po največ v Varaždin, n. pr.: Prelog, Rajč; Ilesič piše v „Časopisu“, da se je l. 1835. podalo tja študirat le iz St. Jurija ob Ščavnici kar 6 dijakov.

Do l. 1848. so pa bile šolske razmere v tostranski Avstriji skoro take, ko v jožefinski dobi, če ne še hujše; saj toži Rajč sam, da se je moral v ljudski šoli pri Sv. Tomažu učiti celo veronauk le po nemški. In to je bilo okoli l. 1830. Ni čuda, da je bila pri takem šolstvu varaždinska gimnazija nekako zavetišče za slovenske dijake; zavod je pa vplival neposredno radi probujenega slovanstva blagodejno na dečke, ki so se v tujini kmalu zavedali svojega poklica v domovini. To je trajalo do l. 1848.

Med tem časom se je pa storil prevrat tudi na mariborski gimnaziji. Nastopil je službo kot učitelj veronauka Jurij Matjašič l. 1844.

Že 20. X. l. 1842. piše Muršec Stanku Vrazu, da postane Matjašič profesor tako-le: „... so postavili g. Matjašiča za Religionsprofesora na Marburgskem gimnasiju — zdaj pervence namre provizoriš, ali

on nakani konkurs napraviti, ino kdo bo ga obladal pod škofovim štitom? To je velika sreča za našo mladež — za našo slovensčino. Kak hitro se bo segrel — bo okoli njega veselo gorelo. Zato dobrovolno potrpljivost.

Muršec se ni motil; spodbujal je Matjašič slovensko dijaštvo in je navduševal za materinsčino. Že l. 1846. se jih je več zbralo v društvo, ki je izdajalo slovenski list „Vijolico.“ Člani so bili Miha Golob, Ivan Koemut, Luka Hleb, Karl Polič in Ivan Ertl. List so dopošiljali tudi nemškimi profesorjem, ki so podpirali lepo delo.

Slovensko dijaštvo se je razvijalo in je postalo samozavestno, sicer bi ne mogel Caf l. 1848 priporočati Muršecu v pismu, da se naj oglase tudi dijaki, ki se naj zberejo v „Marburzi“ in se posvetujejo o narodnih rečeh. Razmere pojasnjuje pač najbolj stavek: „Kajti od drugod ne vem, da bi nam pomoč došla: duhovnikom je škof roke zavezal, naši uradniki, profesorji so Nemci, mestjan je penemčen, kmet pak ne utegne, ker gospodo preganja.“ Dijaštvo je bila torej glavna opora.

Koncem leta 1848., 25. XII., toži Caf Muršecu: „Le Bogu bodi potoženo, da je v našem Marburzu za Slovenščino vse tako rahlo in leno — onde potrebujemo pač močno Slovenskega društva — g. Dr. nagovorite — nagnite gg. Matjašiča — Knupeža, da vstaneta o tej reči za Slovenstvo; meni se jega dober tek ino napredek gotov zdi, jaz sem po svojem zamoženji voljen mnogo žertev prinašati. Tudi domorodov je vselej po kmetih dovolje.“

Delalo se je torej rano, da se zopet oživi slovenski življenj v Mariboru. L. 1849., 13. januarja, zopet kliče Caf Muršecu v pismu: „Marburg moramo spreobrniti.“ Zares so se spremenili časi, toda še le za desetletje.

Najtemnejša doba je, pač od 1850.—1860. za absolutističnega vladarstva. Na zavodu samem je pridno nadaljeval svoje početo delo Matjašič, ki je učil tudi slovenski jezik l. 1850.—1853; z njim je oral ledino Dav. Terstenjak (1850.—1861), Božidar Rajč, Lipež, Ivan Majciger, Jože Šuman in Janko Pajk. Imeli so čisto težavno stališče. Šlo se je vedno za pouk materinsčine. L. 1860. je bil odslovljen Rajč, toda dobil je celo v spričevalo, „da je posebno znal vnmati in navduševati učence, da so se kaj radi učili maternega jezika in njegovoga slovstva.“

Ravno tako se je godilo Lipežu; za njima jo je pa prostovoljno pobrisal Dav. Terstenjak. Nič boljše se pa ni godilo desetletje pozneje Šumanu in Pajku. Ti močje so bili pravi bojevnikji za naše sedanje vspretnice, v katerih se je dosegel pouk v materinsčini vsaj v 4 predmetih. Vsporednice, lahko trdimo, so pravi blagor za naše dijaštvo; če bi teh ne bilo, bi bile povsem druge razmere, o katerih pa nečemo govoriti.

Toda to lahko rečemo danes, da slovenski profesorji le z veliko težjo branijo, da se ohrani to, kar se je doseglo. Kakor so bili ravno v prejšnjih dobah ravno profesorji tega zavoda marljivi delavci na literarnem in političnem polju, so tudi še sedaj. O teh naj govori poznejši rod, ki bode moral zlasti družiti se pisatelje s tovariši tukajšnjega učiteljskega, ki je iz najnovjese dobe. Zakaj prejšnja preparandija, ki je nastajala od l. 1802, in pa tudi učiteljske v začetku svojega obstoja od l. 1874. pač ni imelo nobenega vpliva na slovensko šolstvo; pač se je zavod povzdignil v zadnji dobi, da dela, dasi je še mlad, v čast slovenskemu ljudstvu, kajti malokje je zbranih ravno v učiteljsstvu toliko pisateljskih močij, kot ravno tukaj. To pač dokazuje že sedaj „Slovenska zgodovina.“

(Dalje pr. bošnjak.)